

מובא במשנה עניין שלכאורה לא מהקשר המסכת. עניינה של המשנה היא בשכר (והעונש) המצוות, שכל העושה מצווה זוכה לחיים טובים וארוכים, וכך לשונה (שם לט):

כל העושה מצווה אחת - מטיבין לו, ומאריכין לו ימיו, ונוחל את הארץ, וכל שאינו עושה מצווה אחת - אין מטיבין לו, ואין מאריכין לו ימיו, ואינו נוחל את הארץ.

כל העושה מצווה אחת, כלומר, כל מצווה שהיא, זוכה בהטבת חייו וכן אריכות ימיו (וכן להיפך). הגמרא מקשה ממשנה בפאה, שיש רק כמה מצוות בודדות שנאמר עליהן שכר לעולם הזה, ולא בשאר מצוות!

ע"כ מתרצת הגמרא שני תירוצים, אביי ורבא, ושניהם כיוונו לעניין דומה. שכל מה שהמשנה דיברה על טובה ואריכות ימיו, מדובר בעולם הבא. ומביאה הגמרא שהתנא במשנה הוא רבי יעקב שראה את המראה הבא (שם):

רבא אמר: הא מני? רבי יעקב היא, דאמר: שכר מצווה בהאי עלמא ליכא; דתניא, רבי יעקב אומר: אין לך כל מצווה ומצווה שכתובה בתורה שמתן שכרה בצדה, שאין תחיית המתים תלויה בה; בכיבוד אב ואם כתיב: למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך, בשילוח הקן כתיב: למען ייטב לך והארכת ימים, הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות, ועלה לבירה ושלח את האם ונטל את הבנים, ובחזירתו נפל ומת, היכן טובת ימיו של זה? והיכן אריכות ימיו של זה? אלא, למען ייטב לך - לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימך - לעולם שכולו ארוך.

שתי מצוות שנאמרו עליהם טוב ואריכות ימים, עמדו מול מוות בגיל צעיר של בן שקיים שתי מצוות הללו. ע"כ המשנה שלנו איננה עוסקת בעולם הזה, אלא לעולם הבא וכך שכר המצוות.

אמנם הירושלמי מבאר את המשנה באופן אחר, שמטיבין ומאריכין ימים למי שנמנע מעברה, ועוד שעשה מצווה אחת בהתמדה, וזה לשון הירושלמי (פ"א ה"ט):

אמר רבי יוסי בי רבי בון מי שייחד לו מצוה ולא עבר עליה מִיָּמָיו. מה אית לך? אָמַר רבי קר עֹקֶבֶת, כְּגֹן כִּיבוֹד אָב וָאֵם.

הגמרא מבארת שמי שייחד מצווה ולא עבר עליה, היא מטיבה את ימיו ומאריכה את חייו. כמו אדם שיש לו מטרות ומשמעות ולכן ריבוי החיים הטובים תמיד לנגד עיניו משום שיש לו משימה שמאריכה את חייו. כלומר, השליחות של האדם במצווה מסוימת אז כל העולם צריך לו באותה משימה, וע"כ מאריכים את חייו. נראה בצורה פשוטה, שהירושלמי מבין שהמשנה עוסקת בעולם הזה, שאדם הולך כל ימיו עם מצווה אדי הוא חי בטובה ואריכות ימים.

יש לעיין מה שורש ויסוד המחלוקת בין הבבלי לירושלמי.

שאלה גדולה יש לשאול, מדוע התורה איננה מזכירה את העולם הבא? ועוד, מדוע התורה מבטיחה טוב לעולם הזה, אם לשיטת רבי יעקב הטוב רק לעולם הבא?! כך מתרץ המהרש"א את הקושיא (ד"ה שכר):

ולא תקשי לך מכל היעודים שבתורה דא"א לפרש רק בעוה"ז שאם תשמעו יבואו עליכם כל הברכות והטובות וישבו על אדמתם ובהיפך אם לא תשמעו יבואו כל הקללות ואבדתם מן הארץ! ד"ל לרבי יעקב דמזדה דזכות הרבים ומעשייהם הטובים מביאים להם כל הברכות והטובות שנזכרו בתורה גם בעוה"ז וכן בהיפך בחטא הרבים אבל ר"י לא אמר כן אלא ביחיד שמרובה בזכויות אין שכרו רק לעוה"ב דבעוה"ז מריעין לו כדי לזכותו בעוה"ב וכן בהיפך במרובה עונות מטיבין לו בעוה"ז כדי לטורדו בעוה"ב וכענין זה אמרו אין בידינו לא מיסורי צדיקים ולא משלות רשעים.

המהרש"א מתרץ שיש לחלק בין הכלל לפרט, שהכלל עושה רצונו של מקום אדי הטוב והאריכות הימים של הכלל מתקיים. אך אין הדבר חל בפרטים, כלומר, ביחיד השכר מגיע בעולם הבא.

נראה לענ"ד שזהו החילוק בין הבבלי לירושלמי, המבט בחו"ל הוא מבט פרטי כי מיום שחרב בית המקדש וגלינו אין לו לה' בעולמו אלא ד' אמות, כלומר הדגש הוא בפרטים. אך ארץ ישראל שהופעתה היא בכלל "גוי אחד בארץ".

הפרק שעוסק בעולם הבא (סוף מסכת סנהדרין) נקרא בבבלי פרק 'חלק', אך בירושלמי הוא נקרא פרק 'כל ישראל'. הבבלי רואה את החלק של האדם בעולם הבא, אך בירושלמי רואים את הכלל, "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא".

המשנה מדברת אל היחיד שעושה מצווה אחת וזוכה לשלושה דברים: א. טובה בחייו. ב. אריכות ימים. ג. הנחלת הארץ. בתורת הגלות, הנחלת הארץ היא ברורה שמדובר על העוה"ב, ע"כ גם כן טובה בחיים ואריכות ימים. בתורת הארץ ישראלית הנחלת הארץ מתבארת גם בעולם הזה, ע"כ גם כן הטובה בחיים ואריכות הימים מופיעים גם בעולם הזה.